

KULTURNE NALOGE NAŠIH MEST

EVGEN JARC, PODŽUPAN LJUBLJANSKI

IZ PREDAVANJA NA KONGRESU ZVEZE MEST KRALJEVINE JUGOSLAVIJE V BEOGRADU L. 1930.

Sodobna mesta predstavljajo nov tip razvoja človeškega naseljevanja. Niso nastala po volji posameznega despota, ne po dogovoru, ne po politično-vojni kolonizaciji, ne po javnopravnem aktu. Tudi če so zrasla iz starih naselbin, so moderna mesta produkt socialno-gospodarskega razvoja, izvirajočega iz državljanske svobode. Na osnovi svobodne konkurence privlačuje njih svobodno gospodarstvo ljudske mase in obeta najjačjim zmago. V velikem ljudskem preseljevanju iz dežele v mesto propadajo tisoči onemoglih, nove čete pa stopajo neprestano v palestro dela. Selo daje mestu več kakor ima samo. Bilanca prebivalstva na selu je pasivna, bilanca mesta aktivna. Mesto kot socialna tvorba konsumira prebivalstvo, selo ga producira.

Porast mest kaže prehod od agrarne države v industrialno. Kaj pravijo številke o Jugoslaviji?

Ako upoštevamo statistiko iz leta 1921., je njeno prebivalstvo v času 1910 do 1921 nazadovalo splošno za 5%, največ v Srbiji 11,8% in Črni gori, poraslo edino v Banatu, Bački in Baranji za 2%, dočim je število v mestih poraslo za 88%, največ v Beogradu (24,3%), Zagrebu 37,1%, Splitu 17%, Skoplju 16%, Sarajevu 16,3%, Novem Sadu 16,5%, Ljubljani 14,4%. Štetje iz leta 1931. te številke še nadkriljuje.

Do leta 1931. je prebivalstvo istih mest poraslo: Beograd (brez Zemuna in Pančeva) za 110%, Zagreb za 70%, Sarajevo za 18%, Skoplje za 60%, Novi Sad za 44%, Split za 39%, Ljubljana za 12%, (okoliške občine pa do 40%), dočim znaša povprečni prirastek v vsej državi 16%. (V dravski banovini le 8%.)

Tako vidimo našo agrarno državo, kako hiti na poti do urbanizma, čeprav je še daleč od Nemčije, kjer stanuje $\frac{3}{4}$ prebivalstva v mestih, pri nas pa le dobra petina.

Tudi struktura našega gospodarstva kaže silno nakopičenje obrti, industrije in trgovine v mestih. Ta aglomeracija pomenja obenem akumulacijo dohodkov in narodnega premoženja. Medsebojna konkurenca goni ves ta obrat, tempo postaja značilen tudi pri nas.

Mesta pa ne vodijo samo našega gospodarstva, tudi vsa duhovna kultura našega naroda je pod vplivom mest. Časopisje ima danes v pretežni večini urbanističen značaj. Isto produkcija knjig. Iz velikega mesta se širi duševna hrana na deželo. Mesto vodi v strokovnem, srednjem in visokem šolstvu. Umetnost, gledališče, glasba, muzeji, kinematografi — vse to so značilni atributi mesta.

Nasproti tej strani urbanizma, ki vodi do podviga kulturnega življenja, pa ni mogoče prezreti zlih njegovih strani. Socialno nezadovoljstvo in moralna razbrzdanost, to je obratna stran urbanizma. Odrtran od domovnega občestva, često v stanovanjski bedi in brezposelnosti, notranje raztrgan zaradi nasprotja med socialnimi razredi, živi v mestu človek poleg človeka kot številka poleg številke brez notranje zveze. Zato so mesta legla prevratov in revolucij. Kriminalni slučajji, ločitev zakonov, samomori, padanje rojstev, vse to karakterizira mesto. Morda dosega socialna higiena v mestu uspehe za telesno zdravje, brezuspešen je pa, kakor se dozdeva, drug za narod in državo važnejši boj — trud za duševno in moralno zdravje.

Primum vivere — dein philosophari (najprej živeti — potem modrovati). To načelo vodi posameznika v mestu in tudi — mestno komunalno politiko. Kulturna politika bi morala biti važen del komunalne politike. Njeni cilji bi morali biti:

1. boj proti razduhovljenju modernega človeka na vsej črti.

2. boj proti ločitvi socialnih razredov. Komunalna kulturna politika zato ne sme biti enostransko usmerjena, in ne sme biti privilegij ene posamezne kaste.

3. kulturna politika mest mora delovati v pravcu obče državne kulturne politike.

Kulturna politika veže v posameznem človeku prošlost s sedanostjo in jamči s tem za organičen razvoj kulture. Državno-politična naloga obstoji v tem, da v državljanu, ki je bil doslej slepo vezan le na avtoriteto, budi čut odgovornosti za občestvo.

Položaj občinskih financ ovira redoma sistematično delo za kulturni podvig ljudskih mas. Pa četudi občinske finance v tem pogledu narekujejo varčevanje, je zato tem bolj potrebno:

1. da se razpoložljiva sredstva racionalno uporabljajo,

2. da je kulturno politično delo naših mest smotrno organizirano.

Naj se v sledečem dotaknem le najvažnejših nalog modernega mesta.

Sodobna občinska uprava se mora brigati predvsem za *lice mesta*. *Regulacijski načrt* mora kazati enotno voljo, prilagodenost individualnosti dotičnega mesta. *Stavbarstvo* ne sme biti zavisno od domislekov posameznih gradbenih gospodarjev, ampak *mesto* mora biti tisti faktor, ki odločuje tako o *novih stavbah*, kakor tudi o *ohranitvi gradbenih spomenikov*. Pametno vodena *zemljiška politika* skrbi za korist ljudskemu zdravju in mestni estetiki za zadostno velikost *zelenih ploskev*, zakaj mesta ne tvori še samo kup kamenja, opeke, cementa in vrsta tlakovanih cest.

Revolucionar mestne arhitekture, Le Corbusier je v svojem manifestu k diorami sodobnega mesta postavil načela o preobrazbi velikega mesta. Te svoje revolucionarne teze je teoretično utemeljil v svojem znamenitem delu o graditvi mest. Tudi laik uvideva, da je ena prvih kulturnih nalog mestne uprave ureditev mesta in ustvaritev *regulacijskega načrta* za bodočnost.

Naseljevalna politika mest mora biti omejena. Poslovni oziri zahtevajo koncentracijo poslovnega življenja v središču mesta, v City-ju. Blizu prometnih zvez in središča mesta morajo poslovati tudi glavni uradi. Raztresenost uradov je neracionalna. Svoje naseljitvene pogoje po posameznih delih mesta ima obrt. Industrijo pa vodijo lastne težnje: zveza s prometnimi žilami, s tekočo vodo in oziri na kanalizacijo. Stanovanjski del mesta hoče biti oddeljen od mestnega hrupa in velikega prometa, sredi med vrtovi in zelenjem.

Gradnja mest je odvisna od živih razmer in mora računati z bodočnostjo. Zato ni samo zadeva inženjerja, ampak tudi nacionalnih ekonomov. Ti moderni principi se v Jugoslaviji komplicirajo, ker si pridejo v nasprotje s konservativnim načelom ohranitve obstoječih zgodovinsko - znamenitih zgradb. Naša mesta in selišča so produkt svojega življenjskega razvoja in verno zrcalo dob svoje preteklosti. Danes, ko nova socialna in materialna kultura nevzdržno širi nove oblike življenja, je v interesu zanimivosti naših mest, da si ohranijo tiste poteze, ki so estetsko ali pokrajinsko učinkovite, ali zgodovinsko-spominsko znamenite.

To velja zlasti za jedro sedanjih mest, za takozvane stare dele mesta in za njegove prehode v

noviješe mestne dele, dalje za vsa vprašanja, kjer gre za ohranitev, za adaptacije v sodobne namene ali za dopolnitev starih estetsko vrednih ali historično pomembnih posameznih objektov. Velja pa tudi za nove naloge, kolikor ogrožajo priznane lepe poglede na mesto in posebno za tiste dele, kjer se družijo umetne tvorbe s prirodnimi pogledi (ruševine, partije ob rekah, grupacije poslopij na pobočjih itd.). Stari deli mesta so takorekoč zrasli z mestom in zavzeli redoma krajevno estetsko najproduktivnejše in najhvaležnejše točke svojega ozemlja. Zato brutalno in nesmotrno uničevanje teh delov podira vrednote, ki so večinoma nenadomestljive. Prezidavanje in novo zazidavanje starih mestnih delov se mora zato vršiti z največjo obzirnostjo, da ostanejo v svojem bistvu nedotaknjeni.

Mestni stavbni urad mora imeti zato večjo inženjersko in aktivnost tudi v malih gradbenih zadevah, kakor so: adaptacije lokalov v starih stavbah, adaptacije dvorišč, spremembe fasad, portalov, oblike sten, streh in tudi barve na zunanjsčini hiše. S smotrno politiko glede barv na fasadah bi gradbeni urad lahko mnogo pripomogel k prijaznejšemu in estetsko zanimivejšemu licu ulic in trgov.

V zvezi z mestnim stavbnim redom je za sodobno mesto temeljne važnosti izdelava obsežnih, za desetletja, če ne za stoletja preračunjenih regulacijskih načrtov. Z mestnega stavbinskega stališča je treba v njih rešiti prehod med starim in novim mestom. Dalje se morajo ugotoviti estetska oporišča novih mestnih delov in pred vsem izvesti neobhodno potrebna ločitev tvorniških in malo-stanovanjskih mestnih delov.

Zaradi različnih stopenj kulturno-zgodovinskega razvoja naših mest je to vprašanje pri nas v Jugoslaviji še posebno zamotano. Slovenija in del Hrvatske nam nudita tip srednje-evropskih mest, pri katerih se lahko zgornja načela izvajajo v polnem smislu glede na preizkušnje v srednje- in zapadno-evropskih mestih. Del Hrvatske, Slavonije, Srem in Banat kažejo drug tip, in posebne spomeniške naloge čakajo še srbska mesta, zlasti Beograd, Skoplje, Sarajevo itd. Dalmatinska mesta pa so estetsko dograjena stara mesta, katerih vrednote je treba ohraniti in previdno prilagoditi sodobnemu razvoju.

Ker so ta vprašanja tako zapletena in težavna, je želeli, da se čim prej izvede za vso državo veljavni zakon o varstvu starin.

Mestni arhiv je v svojem bistvu sicer samo del registrature, zbirka ad acta položenih spisov. S

tem pa je že združena tudi njegova naloga. Iz njega črpa lokalni zgodovinar, ki mu je mestni arhiv glavni vir. To je njegova znanstvena stran. Upravno pa je mestni arhiv pomemben za mestne upravne uradnike, ki morajo v zamotanih vprašanjih dostikrat poseči vanj. Upravo arhiva bi si zato morala prav za prav deliti zgodovinar in izvežban registrator. Vsekakor je za upravo arhiva potrebna moč, ki je znanstveno in tehnično — s prakso v upravni stroki — primerno kvalificirana.

Zeleti je, da skuša mestni arhiv pridobiti za trajno v shrambo *zasebne arhive* uglednih meščanskih rodbin: trgovcev, industrijalcev in obrtnikov, intelektualcev. Taki zapiski se privatno naglo porazgube, vendar pa so za gospodarsko in kulturno zgodovino mesta neobhodno potrebni in jo šele v resnici oživljajo.

V organični zvezi z mestnim arhivom je mestni muzej, ker se delokrog obeh dostikrat ne da strogo ločiti (stari rokopisi, načrti, slike, pečati itd.). *Mestni muzej* je v svojem bistvu krajevni muzej. Zato se mora v svojih zbirkah omejiti na to, kar je za dotično mesto značilno, in si ne sme nadevati značaja splošnega muzeja. Umetnine, umetno-obrtni izdelki bi v mestnem muzeju pomenili le, da so last mesta. Mestni muzej naj zbira to, kar je za zgodovino mesta važno. Če hočemo prav poznati sedanost, se moramo prej seznaniti s preteklostjo. Ljubljanskega mestnega muzeja n. pr. bo naloga, zbrati vse, kar se nanaša na zgodovino Ljubljane, na njen stavbni razvoj, na njeno gospodarsko in kulturno preteklost, ni mu pa treba snovati galerije umetnin, ki jih je nakupilo mesto od sodobnih slikarjev ne glede na ideelno zvezo z mestom.

Kar je bilo zgoraj povedano o arhivu, velja tudi za muzej. Zgodovinske zanimivosti, ki jih še hranijo posamezne rodbine (od slik, steklenine, porcelana in drugih drobnarij do pohištva) bodo najboljše shranjene v mestnem muzeju, ker se sicer porazgubijo in raznesejo. Smotrna akvizicija takih predmetov bo važna naloga mestnega muzeja.

Mestni muzej pa naj ne sega samo v preteklost, ampak naj sledi tudi sedanosti. Kot poseben in zelo važen del muzeja si predstavljam oddelek, ki bo kazal ves razvoj sodobnega mesta: razvoj mestne aglomeracije in mestnega teritorija, razvoj mestne uprave ter postanek in razvoj mestnih ustanov in podjetij. Ta slika se mora izpopolnjevati od leta do leta. Komunalni politik dostikrat išče podobnih podatkov, pa jih dobi le po dolgem trudu ali sploh ne.

Zato je tudi nujno, da je z mestnim arhivom in sodobnim oddelkom muzeja združen mestni statistični urad. Urejena statistična služba ni za mesto nič manj važna kakor za državo. Mesta se niso povečala samo po številu prebivalcev, ampak pomnožili so se tudi njih raznoliki posli. Mesto ni več samo upravni aparat, ampak je prevzelo naloge, ki jih mesto pred 100 leti še ni poznalo: gradbeno ureditev, javno higieno, preskrbo z vodo, razsvetljavo in pogonsko silo, klavnice in celo zastavljalnice in pogrebni zavod. Statistike posameznih mest — v obliki statističnih poročil ali almanahov — so danes neobhodno potrebno sredstvo vsakemu resnemu komunalnemu delavcu, ki šele iz primerjajoče statistike drugih mest spozna napake in prednosti lastne občinske uprave in z njo kontrolira njen pravec. Podrobno mora mestna statistika obsegati statistiko prebivalstva, statistiko šolstva in kulturnih ustanov, stanovanj, zaposlitve delavstva, prometa, konsuma in cen, mestnih podjetij kakor tudi statistiko volitev. Zveza nemških mest, ki imajo svojo službo sistematično in enotno organizirano, izdaja letno svoj sila zanimiv »Statistisches Jahrbuch deutscher Städte«.

V zvezi z mestnim arhivom in mestnim muzejem lahko mestni statistični urad, zlasti, ako se poslužuje oblike modernih grafikonov, stalno seznanja občinstvo z upravnimi, gospodarskimi in kulturnimi nalogami mest. Vodstvo po mestnih zbirkah, zvezano s predavanji, budi v prebivalstvu meščansko zavest, ki je integralen del državljske zavesti. V mestih, ki nimajo visokih šol, lahko muzeji postanejo središče duševnega življenja: saj gojijo ameriški muzeji celo glasbo. Znanstvena obdelava zbirk mestnega arhiva in mestnega muzeja je razumljiv postulat.

Umetno-obrtni muzeji so muzejski tip zase. V srednjeveškem mestu, kakor se je ohranilo do 19. stoletja, sta si bila umetnost in obrt eno. Šele stroj ju je razdvojil. Ko se je obrt zavedla za njo nastale škode, so se začeli snovati umetno-obrtni muzeji, ki naj bi obrt zopet približali umetnosti. South-Kensington Museum v Londonu je bil prvi tak muzej, ki je združeval umetno-obrtno zbirko, knjižnico in šolo. Mesto Hamburg je leta 1844. prvo ustanovilo tak muzej. Sledila mu je v Nemčiji dolga vrsta drugih mest. Kakor pojmuje danes umetno-obrtni muzej, je vsem takim ustanovam namen, da dvignejo kvaliteto obrtnih izdelkov z zbirkami, šolo in stalnimi razstavami. V tem sodelujejo mesta z obrtnimi organizacijami, z njihovo zbornico in z njihovo šolo. Tak muzej nadomesti

obrtniku tisto spretnost in tisti okus, ki si ga je pred desetletji pridobil s potovanjem in delom po delavnicah, ki so v tujem svetu slovele po svoji kvaliteti.

Likovno umetnost podpirajo mesta, kjer obstoje državne ali sploh javne zbirke s subvencijami tistim ustanovam, z nakupovanjem umetnin na razstavah, in zlasti tudi s tem, da umetnikom (slikarjem, kiparjem) preskrbijo primerne in cenene delavnice. Arhitekta podpirajo mesta z javnimi natečaji, v kolikor mestni gradbeni urad sam ne nastopa kot projektant. Glasbeni zavodi in gledališča v današnji krizi vedno bolj apelirajo na občinsko podporo. O tem, kako občina podpiraj umetnost sploh, bo treba še posebej izpregovoriti.

Za zблиžanje socialnih razredov in širjenje narodne prosvete je najvažnejša *ljudska univerza*. Je socialna naprava, ker tvori most med intelektualci in proletariatom. Je državno nacionalna, ker je sposobna širiti smisel za državo in je najpripravnejši instrument za asimilacijo tujenarodnih elementov. Je gospodarska: za boljše blago je treba boljših delavcev. Je moralen faktor v boju proti brezdolju, nebrzdanosti in alkoholizmu. Ljudska univerza naj človeku, ki se peha v težkem boju za vsakdanji kruh, polni dušo z duhovnostjo. Daje naj mu pogled v svet, ki ga še ne pozna, čeprav vse to le v kratkih večernih urah. Mestne uprave naj bi bile vsaj organizatorice takih naprav, ki se naj bi ozirale prav tako na praktično delo (analfabetizem, jezikovni pouk itd.) kakor na širjenje splošne ljudske izobrazbe. Z ljudsko univerzo, pri kateri lahko sodeluje vsak inteligent, naj bi bili združeni skupni ogledi mestnih in privatnih tehničnih naprav, vodstvo po zanimivih delih mesta in okolice in po muzejih, organizirani poseti gledališča in koncertov, predvajanje kulturnih filmov in radia.

Z ljudsko univerzo morajo sodelovati knjižnice. Današnje mestne knjižnice imajo po največ le znanstveno-arhivaličen značaj, med tem ko so na Angleškem in v Ameriki knjižnice javna zadeva. Prva naloga občine je sicer, zbirati gradivo za zgodovino lastnega mesta. V zvezi z drugimi obstoječimi prosvetnimi ustanovami pa naj bi občina organizirala:

1. zbiranje raznih knjig in revij;

2. njih izposojevanje in možnost, da jih čitajo v posebnih prostorih v raznih mestnih delih, zlasti tudi na periferiji, kjer naj bi obstajale podružnice centralne knjižnice;

3. ustanovitev knjižnic za otroke, v zvezi s socialnimi napravami (otročka zavetišča in šolarske kuhinje);

4. organizacija oddelkov za muzikalije.

Treba je le močne osebnosti, ki bi prevzela iniciativo in vodstvo. Take ljudske knjižnice bi imele v raznih pokrajinah velik nacionalen pomen. Premalo se še poznamo med seboj, publiki v Beogradu in Zagrebu je nepoznana slovenska literatura, občinstvu v Ljubljani pa hrvatska in srbska.

Kdor čuti v sebi odgovornost za razvoj mladine in za duševni nivo širših slojev, ne more prezreti filma kot kulturnega faktorja, s katerim se da primerjati le tiskarstvo.

Današnji kino izkorišča kot kapitalistično podjetje instinkte mase. Njegov vpliv je na razvoj mladine porazen, kar dokazuje kriminaliteta. Zato predstavlja v svoji neizbirčnosti kino tak, kakršen je, veliko nevarnost za bodočo generacijo. Reforma kina je zato postala danes svetovno obravnavano vprašanje.

Negativna sredstva (cenzura, prepoved filmov, omejitve na odrasle) so le sekundarnega pomena. Pozitivna reforma se izraža v pojmu: kulturni film. Oslo je poseglo vmes aktivno in mu dohodki iastnih kinematografov krijejo vse kulturno-politične izdatke. V Nemčiji se je ustanovil l. 1919. Bilderbühnenbund deutscher Städte, ki ima stalno zastopstvo v zvezi nemških mest in je v stalni zvezi s podeželskimi občinskimi kinematografi. Vendar se komunalizacija kinematografov v Nemčiji ni obnesla. Zato so poizkusile s popusti na taksi najprej občine, pozneje država. Če obstoji program samo iz kulturnih filmov, je sploh prost takse. Občine pospešujejo kulturne filme:

1. s tem, da za šole in mladino prirejajo predstave, kupujejo filme in jih naročajo;

2. društvom, skupinam in stanovom dajejo podporo z davčnim popustom in pobudo za uprizoritve;

3. v kinematografih sploh pospešujejo predvajanje kulturnih filmov.

Za Jugoslavijo je kulturni film najboljše sredstvo za medsebojno sodelovanje in zблиževanje. Posebej pa še seznanja inozemstvo z našimi razmerami in zanimivostmi in z lepoto naše zemlje. Nič manjšega pomena ni *radio*. Sodelovanje Beograda, Zagreba in Ljubljane morajo naši centri podpirati.

Komunalna publiciteta je nam vsem nujno potrebna. Posamezna mesta si morajo ustvariti *poročevalsko službo*, ki bo v lokalnem časopisju infor-

mirala javnost o delu občin. Časopisje mora postati posredovalec med občino in prebivalstvom. Žalosten fakt je, da se naše boulevardno časopisje lovi dostikrat le za senzacijo tudi v vprašanih komunalne politike, namesto da bi dajalo po eni strani javnosti točne in objektivne informacije o občini in njenem delu, po drugi pa dajalo prebivalstvu priliko, da izraža v komunalnih vprašanih svoje želje in daje pobudo za delo. Organizirana komunalna poročevalska služba naj bi bila širokogrudna in ne birokratično ozkosrčna. Mestno upravo samo zadene dostikrat krivda, da se v javnosti ustvari proti njej ozračje nezaupanja. Občinska informativna služba naj bi obveščala javnost tudi o magistratnih in odsekovih sejah. Voditelj te službe naj bi bil obenem zaupnik občinske uprave in lokalnega časopisja, s čigar zastopniki naj bi imel stalen stik.

Ob koncu še eno: mesto ne živi zase svoje gospodarsko in kulturno življenje, ampak je v tesnih stikih s podeželjem. Kmet, ki vidi v meščanu le

odjemalca svojih produktov, in meščan, ki zopet pri kmetu vidi le to, da neprestano kliče po višjih cenah in mu s tem draži živež — oba sta žrtev predsodkov. Spoznala se bosta tesneje in temeljiteje, ako od časa do časa drug drugemu pokažeta svoje vrednote in se naučita medsebojno se ceniti. Kakor kmet na razstavah pokaže meščanu plod svojega truda, tako naj bi tudi mesto stalno seznanjalo podeželje s svojimi kulturnimi pridobitvami. Odprimo mu naše muzeje, ki pričajo o naši zgodovini, dajmo mu priliko, da se seznanj z našim gledališčem, z našo dramo in opero; koncerti in predavanja mu naj odkrijejo vrednote mestne kulture. Ako mu vse to pokažemo, bo gledal mesto z drugačnimi očmi in ne bo videl v meščanu samo pohajkovalca. Kakor sloni naša narodna moč, naša narodna obnovitev na kmetu, tako bi bilo enostransko gledati samo kmečko kulturo, ki jo mestna kultura v višjem pravcu spopolnjuje. Med obema najti pravo, stalno in plodno sintezo, je važna nacionalno-kulturna naloga naših mest.

OB 700 LETNICI PRIHODA OO. FRANČIŠKANOV V LJUBLJANO (1233—1933)

DR. ANGELIK TOMINEC O. F. M.

Ni naš namen tu podajati izčrpno zgodovino slovenskih frančiškanov, nuditi hočemo le bežen pogled življenja in delovanja sinov sv. Frančiška v Ljubljani. Ako bi hoteli pisati količkaj obširno zgodovino frančiškanov v Ljubljani, bi komaj zadostovala obširna knjiga.

Povsem točno se ne da ugotoviti, kdaj so se frančiškani stalno v Ljubljano naselili. V splošnem se strinjajo zgodovinarji, da so prišli leta 1233. Tako trdijo Thalberg, Friess in Dimitz. Thalberg pravi, da so frančiškani po želji sv. Antona Padovanskega leta 1233. prišli v Ljubljano po vsej verjetnosti iz Gorice. Ondi je namreč že leta 1266. postavil Anton Padovanski samostan in cerkvico na čast sv. Katarini devici in mučenici. V Ljubljano je frančiškane poklical najbrž tedanji oglejski patrijarh Bertold V. (1218—1251), ki je bil osebni prijatelj sv. Frančiška Asiškega, in je ponovno tožil, da se širijo po Kranjskem razne zmote. Ob prihodu v Ljubljano je bila frančiškanom izročena cerkev sv. Filipa, ki je stala na sedanjem Vodnikovem trgu. Sezidati jo je dal, kakor poroča Valvasor, leta 1073. bogat trgovec Peter Baldavic. Poleg cerkve so ljubljanski meščani na lastne stroške sezidali samostan. Dne 27. junija 1382 je cerkev s samostanom in okolico vred pogorela. Šele leta 1403. so začeli z zidanjem nove cerkve, oziroma s popraviljem stare, ki je bila dovršena leta 1412.

Ob tej priliki je dobila namesto sv. Filipa za patrona Marijo Vnebovzeto.

Od leta 1668. je bil v samostanu nekaj let noviciat, radi katerega je bil dozidan nov del samostana. Provincial P. Anton Lazari pa je 18 let pozneje zaradi naraščajočega števila bratov dal na vrtu starega samostana sezidati nov samostan v štirikotni obliki. Pa tudi cerkev so popravili. Leta 1695. so podrli kapelo sv. Janeza Krstnika in so namesto nje zgradili kapelo sv. Križa. Redu jako naklonjeni Jakob Schell pl. Schellenburg, bogat mož, je frančiškanom poklonil krasen marmornat oltar sv. Križa iz črnega dženovskega kamna. Bilo je to mojstrsko delo kiparja Cussa, ozaljšano z lepimi kipi. Schellenburg je dal na svoje stroške osnažiti in olepšati vso frančiškansko cerkev, ki se je popolnoma prenovljena zalesketala leta 1703.

Ker so bile celice v samostanu na obeh straneh hodnikov, so bili ti temni in ozki, in seveda je redovnikom manjkalo zraka. Da bi temu zlu odpomogel, je provincial P. Žiga Škerpin leta 1755. dvignil samostan za eno nadstropje, postavil je celice le na eno stran in tako omogočil široke in svetle hodnike, ki so bili za zdravje redovnikov nujno potrebni.

Ko so se leta 1784. frančiškani preselili na sedanji Marijin trg, so njihovo cerkev podrli že naslednje leto 1786. Samostan sam je preživel, nekoliko pre-